

Mindre meddelelser

Jagtudbytte og bestandsudvikling hos Ringdue *Columba palumbus* gennem 50 år

KAJ SØNDERGAARD

Af vildtudbyttestatistikken for 1943-94 fremgår det, at antallet af nedlagte Ringduer femdobledes frem til 1967, hvor det kulminerede med næsten en halv million (Fig. 1). Derefter faldt det i to omgange til ca 225 000 omkring 1980, for siden gradvist at vokse igen til ca 350 000.

Udviklingen frem til ca 1960 afspejler næppe bestandens udvikling, fordi ringduejagt i den periode blev mere og mere populært som en selvstændig jagtform (Søndergaard 1983b). I tiden herefter kan udbytte og bestand imidlertid godt være korrelerede, bl.a. fordi udenlandske (nordiske, især svenske) Ringduer kun udgør en mindre del af jagtudbyttet (ca 13% ifølge Søndergaard 1983b). Desuden tyder intet på nogen væsentlig ændring i jagtintensiteten siden.

En anden indikator for bestandsvariationerne er de punkttællinger, Dansk Ornitologisk Forenings fugleregistreringsgruppe har gennemført siden 1975 (Braae & Laursen 1979). Her er almindelige ynglefuglearter hvert år fulgt ved standardiserede tællinger, og resultatet omregnet til en indekssværdi. For Ringduen ligner kurven for disse indekssværdier på mange måder kurven over jagtudbyttet (Fig. 1): der ses et fald fra 1978 til 1980 og en nogenlunde jævn stigning efter ca 1982, på lidt over 5% årligt for ynglefugleindeks og lidt under for jagtudbyttet. De væsentligste forskelle er, at faldet sidst i 1970'erne var langt kraftigere for jagtudbyttet end for indekset, og at jagtudbyttet efter 1990 er fladet ud på et niveau kun godt 5% over niveauet før 1978, mens indekscurven er fortsat med at vokse og i 1995 lå 75% over niveauet før 1978.

Punkttællingerne kunne tænkes at afspejle bestandens størrelse mere direkte end jagtudbyttet gør, bl.a. fordi de foretages i yngletiden. Desuden er det velkendt for mange fuglearter, at jagt tolder uforholdsmæssigt meget af ungfuglene, specielt dem under ét år. Vildtudbyttestatistikken afspejler derfor måske i højere grad årets ungeproduktion, mens bestandens størrelse slår mere indirekte igennem (en større bestand producerer alt andet lige

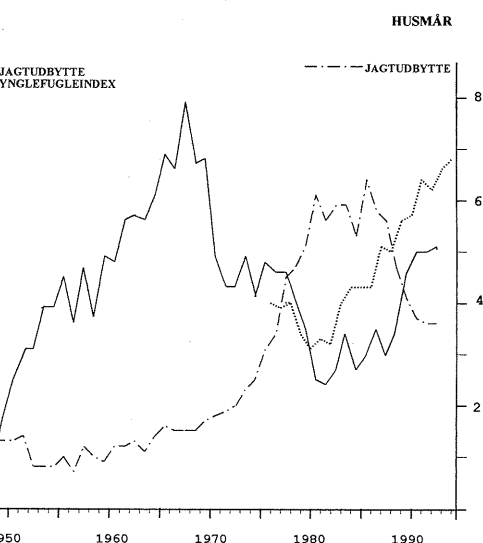

Fig. 1. Årligt jagtudbytte for Ringdue (tusinder; venstre akse, venstre skala) og husmår (tusinder; højre akse) i Danmark, samt ynglefugleindeks for Ringdue (venstre akse, højre skala). Jagtstatistikkerne er fra Strandgaard & Asferg (1980) samt de løbende opgørelser i *Dansk Vildtforskning* (til 1987/88) og senere *Vildtinformation*; ynglefugleindeks er oplyst af Bo Svenning Pedersen, Fugleregistreringsgruppen. *The Danish bag of Woodpigeon (thousands; left axis, left scale) and stone marten (thousands; right axis), and index values for Woodpigeons according to the standardized point count programme for monitoring common breeding bird species in Denmark (left axis, right scale).*

flere unger).

Hvis den fortolkning er korrekt, viser kurverne, at ringduebestanden efter en mindre tilbagegang sidst i 1970'erne har været støt voksende frem til i dag. Samtidig antyder forholdet mellem jagtudbyttet og ynglefugleindekset, at ungeproduktionen pr par faldt betydeligt sidst i 1970'erne og ikke siden er nået op på det oprindelige niveau, omend der tilsyneladende er sket en vis forbedring efter ca 1987.

Årsagen til bestandsvæksten synes således primært at være en reduceret dødelighed, som sandsynligvis hænger

sammen med vejr- og/eller fødeforholdene om vinteren. Vintrene fra og med 1987/88 til 1994/95 har alle været milde, hvilket burde begunstige den del af bestanden, der overvintrer her i landet. Bestandsstigningen synes imidlertid at være begyndt allerede i 1983, så vinterklimaet i sig selv giver næppe den fulde forklaring. Siden Ringduens vinterfugleindeks er korreleret med bøgens frugtsætning den foregående sommer (Jacobsen 1994), kunne denne formodes at have spillet en rolle; i 1982 og især i 1983 havde bøgen en god frugtsætning, og i det hele taget synes gode bog-år at have været hyppige op gennem 1980'erne og 1990'erne (Jacobsen l.c.). Men ringduebestanden er også vokset i områder med ringe forekomst af bøg (Vestjylland), så selv om produktion af bog kan have haft en vis betydning, har den åbenbart ikke været afgørende. Der er da heller ingen sammenhæng mellem jagtudbyttet af Ringdue og forekomsten af oldenår (Statsskovenes Planteavlstation) frem til 1982, eller for den sags skyld mellem jagtudbyttet og udbredelsen af andre "ringdueattraktive" afgrøder (f.eks. ærter, raps, byg eller hvede; Statistisk Årbog 1974-90).

Milde vintre er således den mest nærliggende forklaring på ringduebestandens vækst gennem de sidste 15 år, sandsynligvis kombineret med andre faktorer, hvoraf frugtsætningen hos bøg kan være én. To uafhængige estimater fra 1970'erne gav begge en ringduebestand på ca 325 000 par (Søndergaard 1983a, Klug-Andersen et al. 1983), så hvis ynglefugleindekset er et lineært mål for bestanden, burde denne i dag tælle godt 550 000 par.

Med hensyn til den forringede ungeproduktion i 1980'erne kan mårprædation have spillet en væsentlig

rolle. Jagtudbyttet af husmår *Martes foina*, som sandsynligvis ganske godt afspejler bestanden, voksede kraftigt sidst i 1970'erne og faldt igen efter 1987/88, og kulminerede altså samtidig med, at Ringduens ungeproduktion var på sit laveste (Fig. 1). Samtidig vides mår at prædere kraftigt på ringdueunger, så meget at det mærkbart kan reducere ungeproduktionen pr ynglepar (Søndergaard 1996).

De her anførte sammenhænge er alle af noget spekulativ natur. Men de antyder i det mindste nogle mål og retningslinier for fremtidige undersøgelser af ringduebestanden og nøglefaktorerne bag dens dynamik.

Summary: Population development and bag size in Danish Woodpigeons *Columba palumbus*

The number of Woodpigeons bagged by Danish hunters has varied markedly through the last 50 years (Fig. 1). The growth until about 1960 was probably caused mainly by an increasing popularity of pigeon hunting among Danish hunters, whereas more recent changes probably reflect changes in population levels or young production of the Danish Woodpigeons (relatively few foreign Woodpigeons are shot in Denmark). The results from a monitoring programme based on standardized point counts, available since 1976, are broadly similar to the bag figures, although some differences are apparent (Fig. 1). It is hypothesized that the point count index is a fairly good indicator of population size, while the bag size reflects the young production in the previous breeding season. The causes of the apparent population growth since about 1983 are unknown, but a number of very mild

winters during the period may have played a major role. The young production per Woodpigeon pair apparently declined markedly during the late seventies and remained low until at least 1987; stone martens *Martes foina* preying on pigeon nestlings may have been an important cause.

Referencer

- Braae, L. & K. Laursen 1979: Populationsindeks for danske ynglefugle 1975-78. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 73: 311-316.
- Jacobsen, E. M. 1994: Danske vinterfugles forekomst 1975/76-1992/93 i relation til skovtræernes frøsaetning. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 88: 79-84.
- Klug-Andersen, B., L. Braae & L. Johansen 1983: Ynglefugletælling 1982. – Rapport, Dansk Ornitologisk Forening.
- Strandgaard, H. & T. Asferg 1980: Vildtudbyttet i Danmark II. – Danish Rev. Game Biol. 11(5): 1-112.
- Søndergaard, K. 1983a: Trækforhold og dødelighed hos danske Ringduer *Columba palumbus*. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 77: 35-42.
- Søndergaard, K. 1983b: Jagten på Ringduen. – Jagt & Fiskeri juli 1983: 31-32.
- Søndergaard, K. 1996: Om danske Ringduers *Columba palumbus* ynglebologi. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 90: 109-114.

Kaj Søndergaard
Hulhøjvej 12, Hyllede
4640 Fakse

Allike *Corvus monedula* angriber Sjagger *Turdus pilaris*

LARS GISSING HANSEN

Den 21. februar 1996 iagttog jeg i Utterslev Mose i København en Allike *Corvus monedula*, som angreb og øjensynligt forsøgte at dræbe en Sjagger *Turdus pilaris*.

Dagen var blæsende og bidende kold, en af vinterens koldeste. Under nogle studier af variation og udbredelse af lyst og mørkt i hoved- og halsregionen hos nominatracen af Allike blev jeg opmærksom på en Vindrossel *Turdus iliacus* og en Sjagger, der kæmpede om nogle bærfyldte grene i en hvidtjørn *Crataegus laevigata*. Sjaggeren accepterede tydeligvis ikke Vindrosslens fouragering i samme træ og jagede den væk. Vindrosslen fløj over i et andet (bærtomt) træ i nærheden, men vendte hurtigt tilbage, og hele forløbet gentog sig, før Sjaggeren fik fred til at fouragere videre alene.

Efter at have iagttaget kampen mellem de to drosler, rettede jeg igen blikket mod Allikerne på jorden og tænkte ikke videre over, at en af fuglene i "etapper" flyttede sig væk fra artsfællerne hen mod træet, hvor Sjaggeren sad. Pludselig fløj Alliken op mod træet, greb den uforberedte Sjagger i brystpartiet, og rystede den voldsomt fra side til side. Efter 5-6 sekunder kæmpede Sjaggeren sig dog fri og fløj væk, mens Alliken fløj ned til sine artsfæller på jorden; at den havde fået et godt tag i Sjaggeren fremgik af, at den havde en stor klump brystfjer i næbbet.

Spørgsmålet er nu, om Alliken havde udtænkt sig Sjaggeren som bytte, eller om angrebet skal ses som ekstrem form for fødekonekurrence som følge af de barske vejforhold.

Som mange andre kragefugle er Alliken opportunistisk i sin fødesøgningsadfærd. Året rundt lever den primært af insekter og andre smådyr samt bær, nedfalden frugt og affald (Møller 1989, Cramp & Perrins 1994, Madge & Burn 1994). Fugle i form af unger og æg samt ådsler (f.eks. trafikdræbte fugle) udgør kun en meget lille procentdel af føden. En slags "jagt" på andre fugle ses fra tid til anden, f.eks. efter Lunder *Fratercula arctica* for at stjæle deres fisk, eller efter vinterens småfugle for at holde dem borte fra foderbrættet (Madge & Burn l.c.). Men egentlig jagt med det formål at dræbe en anden fugl er kun beskrevet enkelte gange (Stær *Sturnus vulgaris*, Bogfinke *Fringilla coelebs*; jf. Cramp & Perrins l.c.).

Under den beskrevne episode i Utterslev Mose så jeg hverken før, under eller efter Alliken eller dens artsfæller fouragere på bærrerne i det pågældende træ eller i andre hvidtjørne. Dette, samt angrebets voldsomme karakter, peger stærkt på, at Alliken prøvede på at dræbe Sjaggeren, formentlig for at æde den.

Tak til Kaj Kampp for hjælp med det engelske summary.

Summary: Jackdaw tries to kill Fieldfare

On 21 February 1996, a windy and very cold day, I witnessed a Jackdaw *Corvus monedula* attacking and trying to kill a Fieldfare *Turdus pilaris* in Utterslev Mose (55°43'N 12°31'E) in Copenhagen. A member of a Jackdaw flock on the ground began, step by step, to ap-

proach a Fieldfare foraging on berries in a hawthorn *Crataegus laevigata* and suddenly flew up, grasped the Fieldfare in the chest, and shook it violently from side to side for 5-6 seconds, before the Fieldfare fought itself free and escaped. Since no Jackdaws at any time fed on the berries, and considering the violent character of the attack, the Jackdaw in all likelihood intended to kill and eat the Fieldfare, not merely exclude it from a food source. Jackdaws preying on other passerines have been described previously (two cases mentioned by Cramp & Perrins 1994), but seem to be very rare; in the present case the behaviour may have been elicited by the adverse winter weather.

Referencer

- Cramp, S. & C. M. Perrins (red.) 1994: The birds of the western Palearctic. Vol. 8. – Oxford University Press.
Madge, S. & H. Burn 1994: Crows and jays - a guide to the crows, jays and magpies of the world. – Christopher Helm, London.
Møller, A. P. 1989: Kragefugle. Pp. 259-280 i: Meltofte, H. & J. Fjeldså (red.): Fuglene i Danmark, bind 2. – Gyldendal, København.

Lars Gissing Hansen
Frederiksborgvej 145, 1. th
2400 København NV